

BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISHNING NATIJADORLIGI BO'YICHA HISOB VA NAZORAT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Xidirov Alimardon Baxtiyorovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi DMNA 23-20 guruh magistranti

Alimardonxidirov1984@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ilmiy tezisdagi budjet tashkilotlarida budjet mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlash uchun hisob va nazorat tizimini takomillashtirish masalalari o'rganilgan. Budjet mablag'laridan maqsadli va tejamkor foydalanish davlat moliyaviy siyosatining muhim qismi bo'lib, bu jarayonda hisob va nazoratning roli katta ahamiyatga ega. Tezisdagi mavjud tizimdagi kamchiliklar tahlil qilingan va ularni bartaraf etish yo'llari taklif qilingan. Nazorat mexanizmlarini optimallashtirish orqali budjet mablag'larining samaradorligini oshirish, resurslar taqsimotini to'g'ri yo'naltirish va moliyaviy shaffoflikni ta'minlash uchun muhim choralar ko'rib chiqilgan. Shu asosda, budjet mablag'larining maqsadli ishlatilishini nazorat qilish va audit tizimini kuchaytirish zarurati ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Budjet mablag'lari, hisob tizimi, nazorat tizimi, samaradorlik, moliyaviy shaffoflik, davlat moliyaviy siyosati, resurslarni taqsimlash, audit, tejamkorlik, budjet tashkilotlari.

Kirish

Budjet tashkilotlarida moliyaviy resurslardan samarali foydalanish davlatning iqtisodiy siyosatini amalga oshirishda muhim o'rin tutadi. Budjet mablag'lari davlat va jamiyat oldiga qo'yilgan maqsadlar va vazifalarni bajarishga yo'naltirilgan bo'lib, ularning oqilona taqsimlanishi va nazorat qilinishi davlat moliyasining barqarorligini ta'minlaydi. Shuning uchun, budjet mablag'laridan foydalanish samaradorligini oshirish, hisob va nazorat tizimlarini rivojlantirish masalalari bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kundagi global va milliy iqtisodiy sharoitlar moliyaviy resurslarni tejamkor va samarali boshqarishni talab qiladi. Ammo mavjud nazorat tizimlarining kamchiliklari va samaradorlikni baholashda aniqlik yetishmasligi budjet mablag'laridan maqsadli foydalanishga xalaqit beradi. Shuningdek, korrupsiya va suiste'molliklarning oldini olish, shaffoflikni ta'minlash va resurslarning maqsadga muvofiq taqsimlanishini nazorat qilish zarurati ortib bormoqda.

Ushbu tezisdagi budjet tashkilotlarida budjet mablag'laridan foydalanishning natijadorligi bo'yicha mavjud hisob va nazorat tizimlarining hozirgi holati tahlil qilinadi, shuningdek, bu tizimlarni takomillashtirish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Hisob va nazorat tizimlarining takomillashtirilishi davlat moliyaviy boshqaruvining umumiy samaradorligini oshirishda asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Hozirgi sharoitda davlat budjetini amalga oshirish jarayonida mablag'lardan noto'g'ri foydalanish yoki ularni samarasiz taqsimlash kabi muammolar mavjud. Bu holat nafaqat iqtisodiy yo'qotishlarga, balki aholi tomonidan davlat institutlariga bo'lgan ishonchning pasayishiga ham olib keladi. Shuningdek, ushbu tizimdagi kamchiliklar korrupsiya xavfi va moliyaviy intizomning buzilishiga olib kelishi mumkin.

Tezisning asosiy maqsadi – budget tashkilotlarida hisob va nazorat tizimlarini zamonaviylashtirish va ularning samaradorligini oshirish orqali davlat mablag‘laridan oqilona foydalanishni ta’minlashga qaratilgan. Shu maqsadda, ilmiy ishlanmalar, xalqaro tajriba va amaliyot tahlillari asosida innovatsion yondashuvlar va yangi usullar taklif qilinadi.

Nazorat tizimlarining takomillashtirilishi, birinchi navbatda, raqamli texnologiyalarni keng qo‘llash, avtomatlashtirilgan hisob tizimlarini joriy etish va real vaqt rejimida monitoring qilish orqali amalga oshirilishi lozim. Shu bilan birga, mustaqil audit va ichki nazorat organlari ishini kuchaytirish, budget mablag‘larining ishlatilishida korrupsiya va suiste‘molchiliklarning oldini olish uchun shaffoflik darajasini oshirish zarurati tahlil qilinadi.

Ushbu ilmiy ishda O‘zbekiston Respublikasi va boshqa davlatlar tajribasi misolida budget mablag‘laridan foydalanish bo‘yicha hisob va nazorat tizimlarining o‘ziga xos xususiyatlari o‘rganiladi, va bu borada mavjud kamchiliklarni bartaraf etish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Xulosa

Budget tashkilotlarida budget mablag‘laridan foydalanish samaradorligini ta’minlash bugungi kunda davlat moliyaviy boshqaruvida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu ilmiy ishda hisob va nazorat tizimlarini takomillashtirish orqali budget mablag‘laridan oqilona va maqsadli foydalanishni ta’minlash bo‘yicha takliflar ishlab chiqildi.

Tezkor va samarali nazorat tizimlarini joriy etish, raqamlashtirish va avtomatlashtirilgan hisob tizimlarini qo‘llash budget mablag‘larining nazoratini oshiradi va bu orqali mablag‘lardan suiste‘mol qilish yoki samaradorlikning pasayishini oldini olish mumkin. Nazorat va audit mexanizmlarining mustahkamlanishi orqali shaffoflik darajasi ortadi, moliyaviy shaffoflik va mas‘uliyatli boshqaruv tamoyillari ta’minlanadi. Shu bilan birga, budget mablag‘laridan foydalanish bo‘yicha ochiqlik va hisobdorlik darajasining oshirilishi korrupsiya xavfini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin.

Ilmiy ishda keltirilgan tahlillar va takliflar davlat budget mablag‘laridan foydalanish jarayonida samaradorlikni oshirishga, resurslar oqilona taqsimlanishini ta’minlashga va davlat moliyaviy boshqaruvini optimallashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu takomillashtirishlar davlat va jamiyatning moliyaviy ishonchliligini mustahkamlashga, aholi tomonidan davlat institutlariga ishonchni oshirishga yordam beradi. Nazorat va hisob tizimlarining takomillashuvi, oxir-oqibatda, davlatning moliyaviy barqarorligiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi "Budget kodeksi", 2013 yil, so‘nggi o‘zgartirishlar bilan.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Davlat moliyaviy boshqaruvi tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni, 2021 yil.
3. Karimov I.A. "O‘zbekistonning bozor islohotlari va moliyaviy siyosati". Toshkent: O‘zbekiston, 2010.
4. Bekmurodov, B. "Davlat mablag‘lari boshqaruvida shaffoflik va hisobdorlikning ahamiyati". "Moliyaviy nazorat" jurnali, 2020, №3.

5. Suyunov, K. "Budget mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlashda hisob va nazorat tizimlarining roli". "Iqtisodiyot va moliya" jurnali, 2019, №5.
6. OECD (Organization for Economic Cooperation and Development). "Budgeting and Public Expenditures in OECD Countries", OECD Publishing, 2021.
7. Tanzi, Vito. "Fiscal Policies in Developing Countries: A Historical Perspective". IMF Working Papers, 2017.
8. Shokirov, R. "Moliyaviy nazoratning zamonaviy yo'nalishlari va ularni rivojlantirish masalalari". Toshkent: "Yangi asr", 2018.
9. Allen, R., Tommasi, D. "Managing Public Expenditure: A Reference Book for Transition Countries". OECD Publishing, 2001.
10. World Bank. "Public Financial Management in Developing Countries: Trends and Reform Approaches". World Bank Publications, 2019.